

Shartnoma tuzish: AQSh va O'zbekiston

Ikki tizimda shartnoma qachon tuzilgan hisoblanadi, qaysi shakl talab qilinadi va buzilganda nima bo'ladi — yonma-yon. Farqlar kutilganidan kattaroq.

Mavzu	AQSh normasi	O'zbekiston normasi	Xulosa
Qoida qayerdan keladi	Shtat huquqi. Tovar sotish uchun — shtat qabul qilgan UCC 2-moddasi; qolgani uchun — shtatning sud amaliyoti. Federal shartnoma kodeksi yo'q.	Fuqarolik kodeksi, butun mamlakat uchun bitta. Shartnomaga 26–28-boblar, bitim shakliga 9-bob, javobgarlikka 24-bob tegishli.	Eng katta tuzilmaviy farq shu. O'zbekistonda javob bitta hujjatda; AQShda avval qaysi shtat va qaysi turdagi shartnoma ekanini aniqlash kerak.
Shartnoma qachon mavjud bo'ladi	Kelishuvni ko'rsatadigan har qanday tarzda, jumladan ikkala tomonning xatti-harakati bilan (§ 2-204(1)). Bir yoki bir nechta shart ochiq qolsa ham shartnoma noaniqlik tufayli bekor bo'lmaydi, agar tomonlar shartnoma tuzishni ko'zlagan bo'lsa va tegishli himoya vositasini belgilash uchun yetarli asos bo'lsa (§ 2-204(3)).	Barcha muhim shartlar yuzasidan talab qilinadigan shaklda kelishuvga erishilgan bo'lsa (364-modda). Muhim shartlar: shartnoma narsasi, qonunchilikda shu tur uchun muhim deb belgilanganlari va tomonlardan biri talab qilgan har qanday shart.	Bu amaliy farq. AQShda narxi kelishilmagan tovar shartnomasi baribir shartnoma bo'lishi mumkin; O'zbekistonda muhim shart kelishilmagan bo'lsa, shartnoma tuzilmagan.
Tuzilish payti	UCC 2-moddasida aniq payt belgilanmagan — § 2-204(2) tuzilish payti aniqlanmagan bo'lsa ham shartnoma bo'lishi mumkinligini aytadi.	Oferta yuborgan shaxs akseptni olgan paytda (365-modda).	O'zbekistonda payt qat'iy: olish, yuborish emas. AQShda 2-modda bu savolni ochiq qoldiradi.
Ofertani qaytarib olish mumkinmi	Odatda ha. Istisno — "firm offer": savdogar tomonidan, imzolangan yozma hujjatda, ochiq turishiga kafolat bergan oferta qaytarib olinmaydi — ko'rsatilgan muddat davomida, muddat ko'rsatilmagan bo'lsa oqilona muddat davomida, lekin hech qanday holda uch oydan ortiq emas (§ 2-205).	Aksept uchun belgilangan muddat davomida qaytarib olib bo'lmaydi — ofertaning o'zida boshqacha aytilmagan bo'lsa yoki vaziyatdan anglashilmasa (368-modda). Hech qanday qo'shimcha shart yo'q.	O'zbekistonda bu standart holat; AQShda esa to'rtta shart bajarilgandagina va uch oy chegarasi bilan.
Boshqa shartlar bilan javob	Aksept hisoblanadi — qo'shimcha yoki farqli shartlarni bayon qilsa ham, agar aksept ularga rozilik shartiga bog'lanmagan bo'lsa (§ 2-207(1)). Savdogarlar o'rtasida qo'shimcha shartlar shartnomaga kiradi, uch istisnodan biri bo'lmasa: oferta akseptni o'z shartlari	Aksept hisoblanmaydi. Bunday javob — akseptdan bosh tortish va ayni vaqtda yangi oferta (375-modda).	Butun jadvaldagi eng keskin farq. O'zbekistonda "oyna aksi" qoidasi kuchda; AQShda tovar sotish uchun u bekor qilingan va kurash qaysi shart omon qolishi ustida boradi.

Tekshirgan: Nurmukhammad Soyibnazarov · 2026-08-08

Manbalar: Uniform Commercial Code, Article 2 — Sales — <https://www.law.cornell.edu/ucc/2/>; Uniform Commercial Code, § 1-301 — <https://www.law.cornell.edu/ucc/1/1-301>; UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) — https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg; O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (birinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-111189>; O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (ikkinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-180552>

TradeLinkLaw faqat ta'lim maqsadlarida umumiy huquqiy ma'lumot beradi va professional huquqiy maslahat hisoblanmaydi.

Shartnoma tuzish: AQSh va O'zbekiston

Ikki tizimda shartnoma qachon tuzilgan hisoblanadi, qaysi shakl talab qilinadi va buzilganda nima bo'ladi — yonma-yon. Farqlar kutilganidan kattaroq.

Mavzu	AQSh normasi	O'zbekiston normasi	Xulosa
	bilan cheklagan, shart shartnomani jiddiy o'zgartirsa , yoki e'tiroz bildirilgan (§ 2-207(2)).		
Sukut saqlash aksept bo'ladimi	§ 2-206 aksept "vaziyatga ko'ra oqilona bo'lgan har qanday usulda" berilishi mumkinligini aytadi; sukut saqlash haqida alohida qoida 2-moddada yo'q.	Yo'q — qonundan, ish muomalasi odatidan yoki tomonlarning avvalgi munosabatlaridan boshqacha ma'no kelib chiqmasa (370-modd). Buyurtmani bajarish yuzasidan qilingan harakat (tovar jo'natish, to'lash) esa aksept hisoblanadi.	O'zbekistonda qoida yozib qo'yilgan va uning istisnolari ham yozib qo'yilgan; UCC 2-moddasida bu masala sud amaliyotiga qoldirilgan.
Yozma shakl talab qilinadimi	Tovar narxi >500 dollar yoki undan ko'p bo'lsa — ha (§ 2-201(1)). Bu namunaviy matndagi raqam; shtatingizning qonunidan tekshiring. Boshqa turdagi shartnomalar uchun har bir shtatning o'z alohida qoidasi bor va u bu yerda keltirilmagan.	Yuridik shaxsning har qanday shartnomasi — summadan qat'i nazar (108-modd). Fuqarolar o'rtasida BHMning o'n baravaridan ortiq summada. Tashqi iqtisodiy bitim, agar tomonlardan biri O'zbekiston yuridik shaxsi yoki fuqarosi bo'lsa — qayerda tuzilishidan qat'i nazar yozma shaklda (1181-modd).	Kompaniya uchun O'zbekistonda chegara umuman yo'q: hamma narsa yozma. AQShda chegara bor, lekin u faqat tovarga tegishli.
Yozma shakl bo'lmasa nima bo'ladi	Shartnoma da'vo yoki e'tiroz yo'li bilan majburiy emas (§ 2-201(1)). Uch istisno: buyurtmachi uchun maxsus tayyorlangan tovar, sudda tan olish, va to'langan yoki qabul qilingan tovarlar (§ 2-201(3)).	Shartnoma haqiqiy bo'lib qolaveradi. Sanksiya boshqa: nizoda tomonlar shartnoma tuzilgani, mazmuni yoki bajarilganini guvohlar ko'rsatuvi bilan tasdiqlash huquqidan mahrum bo'ladi (109-modd). Yozma va boshqa dalillar qoladi.	Bu tez-tez chalkashtiriladi. O'zbekistonda og'zaki shartnoma mavjud, uni isbotlash qiyinlashadi; AQShda tovar shartnomasi umuman sudda o'tmaydi.
Shartnomani o'zgartirish	O'zgartirish kelishuvi majburiy bo'lishi uchun qarshi haq (consideration) talab qilinmaydi (§ 2-209(1)). Imzolangan matnda "faqat imzolangan yozma hujjat bilan" deb yozilgan bo'lsa, boshqacha o'zgartirib bo'lmaydi (§ 2-209(2)). O'zgartirilgan	O'zgartirish yoki bekor qilish kelishuvi shartnoma qanday shaklda tuzilgan bo'lsa, shunday shaklda tuziladi (384-modd). Bir tomonning talabi bilan sud faqat jiddiy buzish yoki qonun/shartnoma ko'rsatgan hollarda o'zgartiradi (382-modd).	Ikkalasida ham shakl davom etadi. Farq — AQShda umumiy huquqning "qarshi haq" talabi UCC tomonidan olib tashlangan; O'zbekistonda bunday tushuncha umuman yo'q.

Tekshirgan: Nurmukhammad Soyibnazarov · 2026-08-08

Manbalar: Uniform Commercial Code, Article 2 — Sales — <https://www.law.cornell.edu/ucc/2/>; Uniform Commercial Code, § 1-301 — <https://www.law.cornell.edu/ucc/1/1-301>; UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) — https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg;

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (birinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-111189>; O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (ikkinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-180552>

TradeLinkLaw faqat ta'lim maqsadlarida umumiy huquqiy ma'lumot beradi va professional huquqiy maslahat hisoblanmaydi.

Shartnoma tuzish: AQSh va O'zbekiston

Ikki tizimda shartnoma qachon tuzilgan hisoblanadi, qaysi shakl talab qilinadi va buzilganda nima bo'ladi — yonma-yon. Farqlar kutilganidan kattaroq.

Mavzu	AQSh normasi	O'zbekiston normasi	Xulosa
	shartnoma § 2-201 doirasiga tushsa, yozma shakl talabi qaytadan qo'llaniladi (§ 2-209(3)).		
Buzganlik uchun kelishilgan summa	Faqat kutilgan yoki haqiqiy zarar, isbotlash qiyinligi va boshqa yo'l bilan yetarli himoya olishning noqulayligi nuqtai nazaridan oqilona miqdorda (§ 2-718(1)). Asossiz katta summani belgilagan shart jarima sifatida haqiqiy emas .	Neustoyka — qonun yoki shartnoma bilan belgilangan summa; kreditor zararini isbotlashga majbur emas (260-modda). Jarima yoki penya shaklida (261-modda), yozma kelishuv shart (262-modda). Nomutanosib bo'lsa sud uni kamaytiradi (326-modda).	Mexanizm boshqacha. AQShda haddan tashqari shart butunlay o'chadi; O'zbekistonda sud raqamni pasaytiradi. O'zbekistonda zararni isbotlamaslik imkoni esa amaliy jihatdan katta afzallik.
Ayb talab qilinadimi	UCC 2-moddasi javobgarlikni aybga bog'lamaydi; himoya vositalari shartnoma buzilganidan kelib chiqadi (§ 2-708, 2-712, 2-713).	Umumiy qoida: ayb bo'lsa javob beradi va aybsizlikni qarzdorning o'zi isbotlaydi (333-modda). Ammo tadbirkorlik faoliyatida ayb umuman talab qilinmaydi — faqat fors-major ozod qiladi. Yetkazib beruvchi qo'ymadi, bozorda tovar yo'q, pul yo'q — bular fors-major emas.	Biznes shartnomasi uchun ikkala tizim ham amalda qat'iy javobgarlikka keladi. O'zbekiston kodeksi esa qanday bahonalar o'tmasligini ochiq yozib qo'ygan .
Ijroni asl holida talab qilish	Istisno . Tovar noyob bo'lsa yoki "boshqa tegishli holatlarda" sud majburiy ijroni belgilashi mumkin (§ 2-716(1)). Asosiy yo'l — pul: qoplash xaridi (§ 2-712) yoki bozor narxi farqi (§ 2-713).	Standart . Lozim darajada bajarilmagan taqdirda neustoyka to'lash va zararni qoplash qarzdorni majburiyatni asl holida bajarishdan ozod qilmaydi ; umuman bajarilmagan taqdirda esa ozod qiladi (330-modda).	Kutish tubdan farq qiladi. O'zbekistondan kelgan tomon "ular baribir yetkazib berishi kerak" deb o'ylaydi; AQSh huquqi bo'yicha odatda faqat pul oladi.
Vaziyat jiddiy o'zgarsa	Bu qatorda AQSh javobi keltirilmaydi. Tegishli qoida — UCC § 2-615 — bu maqola uchun so'zma-so'z olinmagan, va shartnomani sud tomonidan o'zgartirish AQSh huquqida odatiy vosita emas. Shtatingiz huquqidan tekshiring.	Sud shartnomani bekor qilishi mumkin, agar 383-moddaning to'rtta sharti birgalikda mavjud bo'lsa. O'zgartirish esa favqulodda: bekor qilish ijtimoiy manfaatlarga zid bo'lsa yoki tomonlarga sud o'zgartirgan shartlar asosida bajarishdan	O'zbekistonda sudning shartnomani qayta yozish yo'li ochiq — tor bo'lsa ham. Bu AQSh tizimida odatiy emas.

Tekshirgan: Nurmukhammad Soyibnazarov · 2026-08-08

Manbalar: Uniform Commercial Code, Article 2 — Sales — <https://www.law.cornell.edu/ucc/2>; Uniform Commercial Code, § 1-301 — <https://www.law.cornell.edu/ucc/1/1-301>; UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) — https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg;

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (birinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-111189>; O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (ikkinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-180552>

TradeLinkLaw faqat ta'lim maqsadlarida umumiy huquqiy ma'lumot beradi va professional huquqiy maslahat hisoblanmaydi.

Shartnoma tuzish: AQSh va O'zbekiston

Ikki tizimda shartnoma qachon tuzilgan hisoblanadi, qaysi shakl talab qilinadi va buzilganda nima bo'ladi — yonma-yon. Farqlar kutilganidan kattaroq.

Mavzu	AQSh normasi	O'zbekiston normasi	Xulosa
		ancha ko'p zarar keltirsa.	
Qo'llaniladigan huquqni tanlash	Bitim shu shtat bilan ham, boshqa shtat yoki davlat bilan ham oqilona bog'liqlikka ega bo'lsa, tomonlar ikkisidan birini tanlashlari mumkin (§ 1-301(a)). Ba'zi bo'limlarning o'z qoidalari bu tanlovni bekor qiladi (§ 1-301(c)).	Tomonlar kelishuviga ko'ra tanlangan mamlakat huquqi qo'llaniladi (1189-modda). Matnda bog'liqlik talabi yo'q. Tanlov butun shartnoma yoki uning qismi uchun, tuzish paytida yoki keyin qilinishi mumkin. Kelishuv bo'lmasa — xarakterli ijroni bajaruvchi taraf mamlakati huquqi (1190-modda).	O'zbekiston matni kengroq ko'rinadi. Ammo bu tanlov qanday ishlashi sud amaliyotiga bog'liq va bu maqolada sud amaliyoti keltirilmagan.
Shartnoma tuzishga majburlash	UCC 2-moddasida bunday mexanizm yo'q.	Kodeks yoki boshqa qonun tomonni majburlagan hollarda: oferta olingan kundan o'ttiz kun ichida javob berish, kelishmovchiliklar bayonnomasi, sudga murojaat va oxir-oqibat shartnoma tuzishga majbur qilish talabi bilan sudga murojaat qilish huquqi (377-modda). Bo'yin tovlagan taraf zararni to'laydi.	O'zbekiston huquqida bu ishlab chiqilgan tartib; UCC 2-moddasida umuman yo'q. Bu esa 354-moddadagi shartnoma erkinligining aniq chegarasi.

Tekshirgan: Nurmukhammad Soyibnazarov · 2026-08-08

Manbalar: Uniform Commercial Code, Article 2 — Sales — <https://www.law.cornell.edu/ucc/2>; Uniform Commercial Code, § 1-301 — <https://www.law.cornell.edu/ucc/1/1-301>; UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) — https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg; O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (birinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-111189>; O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (ikkinchi qism) — <https://lex.uz/uz/docs/-180552>

TradeLinkLaw faqat ta'lim maqsadlarida umumiy huquqiy ma'lumot beradi va professional huquqiy maslahat hisoblanmaydi.